1858 ամի ձեռք առան շինութիւնն մեծ ջերմեռանդութեամբ, որմոց բարձրութիւնն չ'հասած դեռ երկու կանգունի չափ բարձրութեան, դարձրին մեռագրութիւնն երն կրաշաղախ և քարայարկ շինելոյ՝ որ միայն մին հատ տեսած կայրի ի մեծ Վարագիլեայ։ Այն օրինակ ունելով Վարդան Սրբազանի յատուկ խնդրոի՝ օգնականութեամբն, ճարտարապետի կապակցագիրը և պայմանագրութիւնն դարձրին դէպի այն շքեղ շինութիւնը մեծի ծախու յանձն առնելով ճարտարապետ ասացի այն բանաստեղծ, ոչ միայն գովանի արվեստին որմնադրութեան, որ յատուկ մին է ի մէջ այնպիսի արվեստաւորների, այլև ամենայն գործոց չարեաց և դիւաւոր սրբեցութեան և խոովարարութեան։ Շինել և քանդելու թիւն յերկրի հասաւ. թէպէտ բանագիտութեան արեգական սրածայր բոցաճաճանչ ճառագայթն նորանց տգիտութեան խաւարին շատ շուտով չեղև երևանակայն Աստուածային նախախնամական ազդեցութիւնն ծագելով ապդասէր հոգևոր իշխանաց սրտերի մէջ նաև բարեկրօն Մկրտիչ Աւագ քահանային Համամիկեցւոյ յորդորանօքն ի բաց ձրգեցին տգիտութեան խաւարն և սնոտի երկիւղալի մտածութիւններն, նոր վարպետ ընտրելով այն է՝ քաջավաստակ Ներսէսն Դաւթեան Աղէքսանդրապոլցի և նորին սրտեռանդ արիաջան աշխատութեամբ աւարտեցաւ այս տարիքներս։ Այս երկարաձիգ ճիգոցիս բարեպաշտօն ժողովրդականաց արիւնաքիրտ աշխատութիւնն'ր որ անյուսահատելոյ սիրովն յանձնառու եղած էին։ Տարբարեխտ բերմունքներն և այ մէկ կողմիցն յայտնի պատերազմ՝ բաց արին, այն արգաւանդ և բերրի դաշտն՝ որ շատ և շատ օտար չքաւորաց խնամատար կ'գտնուէր, իւր մատաղասուն զաւակները քաղցած թալկացած թողելով. այն անուշահամ կարկաչաբոյլ առուակներն երկնային առատահոս անձրևն ևս ցամաքացած երես դարձրին, մինչև անգամ մկունքն ղուխ վերցրած քաջ ախոյեան դարձած ջնջեցին բոլոր բուսեղէններն, այն մկներն որ իրենց չափիցն շատ փոքր էին և ամենեին չը լսված. ցաւալի գիւղացիք և շատերն հեռաւոր երկիրներ ողորտում էին հաց գտնելոյ. սակայն բարեջան վաստակաւորներն այս բոլոր հարուածներին նախնի քաջաց նման դիմանալով և Աստուծոյ կողմանէ մէկ փոքր համարելով իւրեանց տեղական առածը ընդանից չէին վեր գցում,, հէ՛ մենք Աստուծոյ տունը շինենք, Աստուած մեր տունը կ'շինի, Ու մէկ բարեբաղտութիւն համարելով նոր գրտնուած հաստատ հիմն կրաշաղախ իւրեանց նպատակին համաձայն երկայնութիւնն և լայնութիւնն, որի վերայ շինեցին շքեղաշուք և գեղեցիկ եկեղեցին վեց քառակուսի սեան վերայ երկու արվեստագործ գոներով և ութն վայելուչ լուսամտով, որոց երեքի հայեցուածքն դէպի հիւսիս և հնգին դէպի հարաւ արքունական մեծ ճանապարհի վերայ։

Այս մեծածախս շինութիւնն ի խրախոյս բազմաջան վաստակաւորաց կ'խնդրեմ Աստուած պատուական ամնագրոյդ էջերով հաղորդել մերազնէից։

Սօս Սարգսեան Նորվեկեանց։

30-ն Մայիսի 1871-դ
ի Մէջ Պարդէ.

ՀԱՆԴԷՍ Ի ՂԶԼԱՐ.

Խմբագրութեան Աստուածոյ Ամենակալ

Անցեալ Մայիսի 30 ին, Սուրբ Էջմիածնի Կաթուղիկէ եկեղեցւոյ տօնի օրը՝ այս տեղ Ղզլարում կատարվեցաւ մի փառաւոր հանդէս։ Այդ օրը օրհնուեցաւ սուրբ Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ բակում շինուած այն քարաշէն պատուական Հայոց ուսումնարանի տունը, որոյ հիմքը օրհնել էր մեր արժանայիշատակ և արժանաընտիր Գէորգ Վեհափառ Կաթուղիկոսը 1867 թուականին, երբ իւր անմոռանալի այցելութեամբ բաղտաւորեց մեր քաղաքը։

Ղզլարայ Հայոց հասարակութիւնը թէ Վեհափառ Կաթուղիկոսի օրովը, և թէ զանազան ժամանակներում սորա մասին նուիրեց մի նշանաւոր գումար, մինչև ինն հազար (9000) մանէթ։ Երբ Աստրախանայ և Կովկասու վիճակաւոր Առաջնորդ բարձր Սրբազան Գէորգ արք Ե-

պիսկոպոսը 1868 թուին այցելութիւն եկաւ մեզ, տեղեկանալով ուսումնարանի տան շինութեան համար ժողովրդի նուիրած փողերի մասին, խոկոյն յիշեալ գումարի կէսից աւելի ժողովեց, և յանձնելով շինութեան Հոգաբարձուաց ձեռքը այն գումարը, սկսեց հիմն դնել. և յառաջ տաներ. Եւ ահա այս տարի բոլորովին վերջացաւ մեր ուսումնարանի տան փառաւոր շինութիւնը։

Վերոյիշեալ ամսի 30—ին կիւրակէ օրը յետ պատարագից երկու Եկեղեցեաց բոլոր հոգևորականք զգեստաւորված, խուռն բազմութեամբ ժողովրդեան գնացին նորաշէն ուսումնարանի տունը օրհնելու։ Այն տեղ դասադաս շարուած և Հոգաբարձուքը։ Երբ օրհնութեան հանդէսը վերջացաւ, դպրոցի Հոգաբարձուներից մինը Պատուաւոր խորհրդական Պ. Յովհաննէս Քուշուբէկեանցը, յառաջ գալով կարդաց մի գեղեցիկ ոգեշարժ ճառ, որը ունկնդիրների սրտերի մէջ խորը թափանցելով շատ ազդու տպաւորութիւն գործեց ամենի վերայ, որ ահա սոյն նամակիս հետ ուղարկելով առ Ձեզ Պ. Խմբագիր, խնդրում եմ ի խրախոյս մեր ազգայնոց հրատարակել սորան։

Ճառի վերջումը դպրոցի աշակերտքը երգեցին "Եղբայր եմք մեք" և զանազան ազգային երգեր։ Մինչ դեռ աշակերտքը երգում էին, բոլոր հոգևորականք և ժողովուրդք հրաւիրվեցան ուսումնարանի մէջ նախաճաշիկ անելու, որը պատրաստել էր Հոգաբարձու Պ. Ասատուրատուր Կաճկաճեանը, ուր ամենքն էլ շանպանսկու բաժակները ձեռքերը առնելով ոչ միայն շնորհաւորեցին նորաշէն ուսումնարանի Տունը այլև՝ բարձրաձայն կեցցէ նեռով ըմպեցին Վեհափառ Կաթուղիկոսի, և վիճակաւոր Առաջնորդի կենաց բաժակները, և յետոյ ժողովուրդը սրտի մեծ բաւականութեամբ և ոգեշարժութեամբ դարձան իւրեանց տները։

Դուէր Դաւթեան Դէորգեան

Ի 10 ին Յունվարի 1871 թ.
Ի Ղարս։

ԻՄ ՄԵԾԱՐԺԱԼԻ ԵՒ ԱԶՆԻՒ ՀԱՅՐԵՆԱԿԻՑՆԵՐ։

Ցիրաւի՝ մեր ամենիս համար այս օրս՝ մի նշանաւոր և արժանայիշատակ օր պիտի համարուի, որովհետև՝ մենք այսօր սկսում ենք մի քայլափոխ անելու քաղաքակրթութեան ասպարիզի մէջ։ Փառաւոր սկիզբն։ Եւ դուք այս նշանաւոր օրի հանդիսակատարութեանը ականատես լինելու աղագաւ՝ շնորհ ունեցաք այս տեղ ժողովվելով, բայց թէ դպրոցի զգացմունքներից շարժուած՝ սորա մասին թող պատասխանեն ձեզ ձեր սիրտը։ Բայց և այսպէս՝ դուք ի հարկէ տեսած էք շատ նշանաւոր և հանդիսաւոր օրեր, որոնք պատճառել են ձեզ համար և հրճուանք և բաւականութիւն. սակայն՝ քննելով այս խորհրդաւոր օրի մեծ նշանակութիւնը՝ առ ոչինչ համարվելու էին նոքա, և երբէք կարող չէին սորան հաւասարապատիւ լինել։ Շատերը մեր նախնիներից ցանկացան այս օրը տեսնելու՝ բայց չ՝տեսան. ոչ թէ անարժան էին նոքա կամակոր Իսրայէլացւոց ժողովրդեան պէս՝ որոնք որ անապատումը մեռան ու չարժանացան Աստեաց երկիրը մտնելու, ոչ, այլ թէ զանազան արգելարգելի պատճառներով նոցա համար այս ժամանակը ուշացաւ, և յետ մնաց մինչև այսօր։ Երանի՜ ձեզ սիրելի Քաղաքակիցներ՝ որ դուք էք տեսնում այս բարերաստիկ ժամանակը։ Այս օրն է՝ որ այսուհետև ձեր համար՝ ձեր որդիների համար մի մշանջենական բարութեան սեղան է պատրաստում՝, որոյ բարութենից ճաշակելով՝ երբէք, երբէք սոված ու ծարաւ մնալու չեն ձեր զաւակները, ոչ հոգեպէս և ոչ մարմնաւորապէս։ Երանի՜ ձեզ ասում եմ, վասն զի՝ այսօրվայ շնորհիւ՝ դուք սկսում էք ձեր կեանքի շրջանը փոխել, և սկսել մի նոր, փառաւոր կեանք ձեր մէջ, որ իբրև ուսումնասիրութեան փափագող ժողովուրդ՝ որով պիտի օր ըստ օրէ ծաղկիք և պայծառանաք, պարծանք հանդիսանալով Հայաստանեայց եկեղեցու և Հայոց ազգի ընդհանրութեանը. և ոչ այսքան միայն՝ այլև՝ ձեր կեանքի արժանաւոր գործքերը՝ իբրև բարեգործութեան օրինակ թողնելով ձեր զաւակների աչքի առաջև, պիտոյ է դուք ապագայում՝ շատ բարութիւնների պատ-